

Nöjdsläkten- Stora Åby Sparbank

Året var 1902, Anna och Anders äldsta son Henning, avlade studentexamen vid Linköpings Högre Allmänna Läroverk. Doktor Hans Hemming hade fått ihop 2 600:- som fordrades för att starta en sparbank. Doktor Hemming hade kommit till St Åby 1891, och var styrelseledamot i Lysings Härads Folkbank. Hemming var liberal och socialt engagerad. Han drog inte jämt med de mera konservativa bankherrarna i Ödeshög. Detta var väl en av anledningarna att Stora Åby Sparbank bildades. Att banken hamnade i Backasand, berodde på att Doktern hade både bostad och mottagning där. På ett par minuter kunde han vara i banken om han var i bostaden. Det hände också att han tittade folk i halsen och skrev ut recept i banklokalen. Bankens första kontor blev i en flygelbyggnad, tillhörig bokbindaren Anders Nöjd. Hyran de första tio åren var 100:- kr per år + 85:- kr för städning, lyse och värme. När banken öppnade, var insättningssumman 555:- kr, och tre lån på tillsammans 2 000:- kr beviljades. Anders Nöjd blev styrelseledamot och v.ordförande 1912. När doktor Hemming avled 1927 blev Nöjd ordförande, med titel bankdirektör och hade denna befattning till 1934.

1 jan. 1907 blev Maria Nöjd kassör i banken, kvalifikationer? Banken var öppen tisdagar 10-14. Tisdagar var torgdagen i Ödeshög. Då skulle allt hända. Under expeditionstid var en styrelseledamot närvarande och skrev i liggaren. Efter stängningsdags skulle allt summeras ihop och stämma. En del småbrukare från skogen hade svårt för att räkna, så det kunde ta lite tid ibland. Maria bodde i Ödeshög, och under veckorna fick hon hålla bank i bostaden. Det var mest industriarbetare, som inte kunde ta ledigt tisdag förmiddag. De lämnade sina pengar före tisdag, och kom sedan tillbaka efter tisdagen för att hämta kvitto. Jag minns hur de stod vid dörren i köket och tummade på mössan. Det var Sandberg, Grip, David Andersson, Oskar Gustafsson på Gärdet, Axel Nilsson, Stark m.fl. De frågade ibland om inte "frua" skulle ha något för besväret. Nej sa hon, jag har min lön från banken, hon visste, att en 50-öring betydde mer för dessa fattiga arbetare än för henne. Hon gick till banken, det fanns inget gatlyse och vägen var lerig och gropig. Hon hade med sig överskott från banken för att sätta in dem på posten. Rånare fanns inga på den tiden. Maria stannade i banken till 1946. Hon hade då varit anställd i nära 40 år, och fick medalj.

Nästa Nöjd var Karin, Anders yngsta dotter, sedemera gift Palmér. Hon var behjälplig vid boksluten. Maria och Karin räknade sida upp och sida ner, för att hitta ett eller flera ören. Jag såg aldrig att de använde räknemaskin. En bit in i februari brukade bokslutet vara klart. 1939 flyttade banken fram till Ödeshög. Redan 1907 var det huvudmän som föreslog att flytta till Ödeshög. Då var det doktern som bestämde och det blev inget av med det. Bekymmer för flyttet var att St. Åby socken skulle förlora skattepengar från banken. St. Åby socken köpte Sydsvenska Kreditas fastighet vid torget i Ödeshög, och tog sedan ut hyra för den uteblivna skatten. Då kom sparbanksinspektionen och sade, att så dyra lokaler fick inte banken ha. Efter några år förvärvade banken fastigheten, och allt var frid och fröjd igen.

Evert Nöjd, Anders Nöjds yngste son, hade övertagit pappans auktionsfirma 1935, och blev ordförande i banken 1946. Citat ur bankens 50års-skrift: "I och med att E. Nöjd valdes till ordförande i banken, i motsatts till tidigare, en betydligt yngre kraft på denna nyckelpost. Han var som ny ordförande 48 år. Nöjd hade befolkningens förtroende och genom sitt yrke, vana att värdera fastigheter. Han måste anses som en för denna funktion synnerligen lämplig person", slut citat. Evert var ordförande till sin allt för tidiga bortgång 1960. Därmed var släkten Nöjds tjänster och förtroendeuppdrag i banken slut. Banken finns heller inte mer. För stora åtagande gjorde att banken måste uppgå i regionbanken, och självständigheten var slut.

Amerika berättelsen.

En man kom hem från Amerika, och frågade en person i Ödeshög, var han kunde placera sina sparpengar. Han rekommenderades att sätta in pengarna i St. Åby sparbank.

På eftermiddagen samma dag, kom han tillbaka till personen som gett honom rekommendationen, och säger: "Den där banken, skulle jag kunna ta på en skottkärra och dra iväg med. Där vågar inte jag sätta in några pengar."

Nöjd-Roth släktskapet.

Anders Nöjds far, korpralen Carl Johansson-Nöjds hustru i andra äktenskapet, hette Lovisa Jonsdotter-Roth, från Nymålen i Vireda socken, hon var Anders Nöjds mor. Denna Roth-släkt har levt i Vireda socken sedan 1500-talet. De har bott på gårdarna Boarp, Älmeberg och Nymålen. De flesta i slakten har varit bönder, men år 1678 noteras att Jonas Nilsson-Roth stupar i slaget vid Lund. Han stred under Södermanlands regementes adelsfana, och var kornett (lägsta officersgraden). Han begravdes året därpå i Vireda kyrka. Jonas son, Nils Roth komi tjänst vid Södra Skånska Kavalleriregementet 1696. Han avancerade och belv ryttmästare 1706. Han var med i Karl XII:s krig, omnämndes i slaget vid Holowzyn 1708. I slaget vid Poltava blev han tillfångatagen av ryssarna. En annan uppgift säger att han var med Karl XII i Bender, och blev tillfångatagen under en expedition till Zhermitz 1709. Allt nog, klart är att han var fånge i Tobolsk i Sibirien 1709 till 1722. Traditionen berättar, att han vid hemkomsten red in i Vireda kyrka under gudstjänsten. Det sägs också, att han hade samma häst med sig hem, som den han red ut på 1700. Han kom hem i april. Friheten blev inte lång, i oktober drunknar han och häst i sjön Ören vid en ritt från Älmeberg till Örserum. Jonas och Nils Roths begravningsvapen hänger på en av väggarna i Vireda kyrka. Emellan dessa vapen hänger det Hammarbergska vapnet till minne av hovrättspresidenten Henrik Hammarberg, Viredaholm, mera känd som Stenbocks kurir. Vad var det som drev dessa krigare? Varför fara till Ystad och Strängnäs, man kunde ju bli husar i Smålands regemente i Eksjö endast 4 mil bort. Var det pengar, ära, rikedom, som drev dem? Eller kanske var det mat som fattades så att någon måste ge sig iväg? Jag har inget svar på detta. Som jag tidigare nämnts har Roth-slakten bott i Vireda sedan 1500-talet. Den epoken är nu slut. 1990 sålde David Roth, Nymålen och flyttade till Aneby, avled i våras. Jag talade med honom för något år sedan, han nämde då att penninglotteridirektören H. Roth och riksbankschefen Roth, hade besökt honom i Nymålen.

Hälsningar Gösta.